

ПСИХІЧНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ РОЗЛАДИ ВНАСЛІДОК ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: КЛІНІКО-ПСИХОПАТОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОСОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Національний університет
охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика

А.О.КАДИРОВ

Актуальність

Проблема психічних і поведінкових розладів внаслідок вживання психоактивних речовин (ПАР) у контексті війни є складним біопсихосоціальним феноменом, що формується під впливом хронічного травматичного стресу, порушення психічної адаптації, соціальної дезінтеграції, змін структури доступності ПАР та обмеженості реабілітаційних маршрутів. В умовах повномасштабної війни в Україні зростає ризик формування дезадаптивних моделей подолання стресу, серед яких вживання ПАР посідає особливе місце. Особливої актуальності ця проблема набуває щодо канабіноїдів (F12), психостимуляторів (F15) та множинного вживання ПАР (F19), оскільки сучасний наркоринок характеризується високою частотою синтетичних речовин, змішаних форм вживання та непередбачуваністю психопатологічних наслідків. Вивчення клініко-психопатологічних і психосоціальних особливостей цих розладів в умовах війни є важливим для оптимізації діагностики, лікування та реабілітації.

МЕТА – проаналізувати сучасні наукові підходи до розуміння психічних і поведінкових розладів внаслідок вживання ПАР у воєнний період та визначити ключові клініко-психопатологічні, психосоціальні й реабілітаційні аспекти цієї проблеми.

МЕТОДИ. Використано бібліосемантичний, аналітичний, порівняльний та системний методи дослідження. Проведено теоретичний аналіз сучасних міжнародних і українських наукових джерел, нормативних документів, клінічних рекомендацій та епідеміологічних звітів щодо психічних і поведінкових розладів внаслідок вживання ПАР, коморбідного ПТСР, тривожно-депресивних порушень та сучасних реабілітаційних підходів.

Результати

Аналіз показав, що в умовах війни зростає ризик формування психічних і поведінкових розладів, пов'язаних із вживанням ПАР, як дезадаптивної стратегії регуляції психоемоційної напруги. Встановлено, що канабіноїди та психостимулятори мають специфічні клініко-психопатологічні механізми, які відрізняються від класичних моделей алкогольної залежності. Для розладів, пов'язаних із вживанням канабіноїдів, характерною є висока коморбідність із тривожними, депресивними та посттравматичними розладами. Для психостимуляторів – поєднання афективної нестабільності, виснаження, тривожності, порушення контролю імпульсів та психотичних феноменів. При множинному вживанні ПАР спостерігається більш тяжкий перебіг психічної дезадаптації, вищий рівень соціального неблагополуччя та складніший реабілітаційний прогноз. Виявлено, що сучасні інтегровані терапевтичні підходи демонструють більшу ефективність порівняно з послідовними моделями лікування

Обговорення

Отримані результати підтверджують концепцію взаємного потенціювання травматичного досвіду та розладів внаслідок вживання ПАР. Воєнний стрес виступає не лише тригером ініціації вживання, але й фактором прогресування залежності, рецидивування та терапевтичної резистентності. Особливого значення набуває проблема синтетичних ПАР, поширеність яких в Україні в умовах війни має тенденцію до зростання. Це вимагає перегляду діагностичних підходів із фокусом на раннє виявлення коморбідних психопатологічних станів, оцінку функціонування, рівня резильєнтності, соціальної підтримки та мотивації до змін. Важливою є необхідність впровадження комплексних реабілітаційних моделей, що одночасно охоплюють психічний стан, адиктивну поведінку, травматичний досвід і соціальне функціонування.

Висновки

Війна є потужним предиктором зростання психічних і поведінкових розладів внаслідок вживання ПАР. Найбільш клінічно значущими в сучасних умовах є розлади, пов'язані з вживанням канабіноїдів, психостимуляторів та множинного вживання ПАР. Їх перебіг характеризується високою коморбідністю з тривожно-депресивними та посттравматичними розладами, вираженою психічною дезадаптацією та порушенням соціального функціонування. Перспективним напрямом є розробка інтегрованих медико-психологічних реабілітаційних програм, адаптованих до умов воєнного часу.